

Universal Declaration of Human Rights - Julia

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

DUNYA’ MUME MƆƆGƆƆYA’ HAKEYAW DANTIIGELIKAN

Kúmanabila

K’a mĩna à mà kó dúnya’ mànton’ bɛɛ ká kan ni bɔnya ye, àni kó bɛɛ ká kan sàriya’ la làkika’ la, kó ò le be bɛɛ ya hɔɔnya’ sàbati, kà bɛɛ kánya jàsuma’ dúnya’ sìgì’ la.

K’a mĩna à mà kó mɔɔya háke lɔnbaliya’ ni à jàtebáliya’ nàna ni syáman ye dúnya kɔɔ, minw kà hádamadenw dùsu’ kàsi, àni K’a mĩna mà tèle kúra min bɔra, à fɔra kó kúma’ mín ká dí mín yé, ò bé ò fɔ, díina’ mín ká dí mín yé, ò bé ò ke, kó mɔɔw kà síran jɔɔn já, ò banna, kó fàgantánya júgu banna, ò kúma’ kera benkan ye min kera hamamadenw haminankoba ye,

K’a mĩna à mà kó kà mɔɔya’ háke’ látanga ní sàriya’ sìgìlì’ yé sèn kán, yé wájibi yé wálasa mɔɔw kàna wájibiya kà múruti bènkánnì’ kánma, àni fàngajúgu’ kánma,

K’a mĩna à mà à ká kán tériya’ yé ke jàmanaw ni jɔɔn cɛ,

K’a mĩna à mà dúnya’ mùme sàratikan’ ná, Dúnya’ Jàmanaw yá tɔ màntonw bɛɛ kà à yira kó ù lánin be mɔɔya’ hákeyabaw’ la, ù lánin hádamadenya’ tá bɔnya’ ní à lànbe’ la, ù lánin be cew ní mùsow kányajɔɔnmaya’ lá háke’ lá, ní ù kà nàniya’ sìri kà mɔɔya’ yá je sàbati, àni kà jànamaya’ kecogo juman’ sìgì sèn kán hɔɔnya’ berebere kɔɔ,

K’a mĩna à mà Dúnya’ jàmanaw kà à nàniya kó ù bé jen ní Tɔnba yé kà mɔɔya’ hákeyaw látanga à já’ mà dúnya’ mùme kɔɔ,

K’a mĩna à mà, ò nàniya juman té sé kà síra’ sɔɔ ní benkélenma má ke mɔɔya’ hákeyako ní à hɔɔnyako’ kán,

Dúnya’ tɔnba’ ya jɔɔnlajereba’ kà í kán’ bila kà dunya’ mumɛ mɔɔɔ hakeeyaw dantigeeɔlikan gánsi kà à yira ò nàniya juman yé fɛɛn ye, mín ká kán kà keɛ mànton’ ni náɔɔɔ’ bɛɛɛ lɔɔɔni ye, yálasa mɔɔɔ kelen kelen bɛɛɛ, àni jɛɛkulu kelen kelen bɛɛɛ ye nín dántigeeɔlikan’ nín tó ù hákili’ lá, kà ù kàlan’ ní lámadamuni’ kɔɔɔ, kà fɛɛɛ keɛ dɔɔɔnín dɔɔɔnín ù ya húkumu’ kɔɔɔ, wálima dúnya bɛɛɛ kɔɔɔ, kà hákeɛya nínugu ní hɔɔɔnya nínugu látàngali’ yíriwa, àni kà à keɛ bɛɛɛ ye sɔɔn ù mà jɔɔá mà, à keera ù ya jàmana kɔɔɔɔna ye, wálima jàmana gbɛɛɛ min bé ù ya màrà’ kɔɔɔ.

Baabu jɔɔna

Wólo’ lá, hádamaden’ bɛɛ ye hɔɔn ye, bɛɛ ká kán lànbe ní hákeyaw Mɔɔ bɛɛ ye hákilitigi ye, bɛɛ ye hákilima ye ; ò là, ù ká kán kà jɔɔn mína ní bádenya ye.

Báabu 2 nan

Mɔɔ’ bɛɛ dɔ be kà à lɔn kó í ká kán ní mɔɔya hákeyaw ní à hɔɔ kófɔnín’ bɛɛ ye nín dántigeeɔlikan’ nín kɔɔ, mɔɔ má bɔ mɔɔ kɛɛnkerenninya lá, fàragbeko ni fàrafinko te à la, síyawoloma te à cɛ ni múso má bɔ jɔɔn ná, í be kán mín fɔ, ó té à la, díinako té à lá, hákilila ye mín yé pólitikiko’ lá, wálima hákilila gberɛw, ó te à bɔyɔɔko te à lá, n ye fàgantanden ye wálima n ye fàgamaden ye, ó à la, nàfolotígíya ni bólokolonya te à la, jàmakalako ni hɔɔnyako te à la ; fɛn o fɛn be nà ní wólomali’ ye mɔɔw ní jɔɔn cɛ, ò sí te à lá.

O cógoya kélen mà, bɔyɔɔ má bɔ bɔyɔɔ la. I bɔyɔɔ’ lànbe’ tɔw cɛ’ mà, í ya jàmana’ kera jàmana’ yeremahɔɔnyanin ye, à ke jàmana ye mín be jàmana gberɛ ya màrà kɔɔ, wálima à be à yerɛ bólo jàmana gberɛ

ya húkumu' kɔɔ, wólomali sí te ke kà lá ò kán.

Báabu 3 nan

Mɔɔ' kera cogo ó cogo, à ká kán ní jánamaya' ye, à ká kán ní hɔɔnya' ye, à ká kán ní lákandali' ye.

Báabu 4 nan

Mɔɔ sí te sé kà mɔna kà í ke jɔn ye wálima kà í ke bólokɔɔmɔɔ ye, jɔnya' báanna, jɔnféere' báanna sàriya' la.

Báabu 5 nan

A mán kán mɔɔ sí ye jàngáta, wálima kà làjába, wálima kà à ní tɔɔ, níjuguya' dānmátēme' fē, fó kà à lèebu.

Báabu 6 nan

Bē ká kán ní lànbe' ye sàriya' lá, à kera yɔɔ ó yɔɔ ye.

Báabu 7 nan

Bē ká kán sàriya' lá, àyiwa bē ká kán ní sàriya' ya làtangali' ye kà à sɔ à má ke wólomali ye. Bē ká kán ní kɔsemē ye sàriya' là kà i yere tanga bɔ wólomali' sugu ó sugu mà, mín be dāntigelikan' nín sɔsɔ, àni mín be se kà nà ní à sɔsɔli' ye.

Báabu 8 nan

A be ben mɔɔ bē ye cēn yere l, í ye í ya jàmana' sàriyasɔ' mágbe sàriya' mín jásininin be ò kóna' mà, kà i lákisi kà bɔ wálew mà, mínw be jàmana sàriyaw sɔsɔ.

Báabu 9 nan

A mán kán mɔɔ sí ye mɔna, wálima kà dòn kàso' la, wálima kà à gben kà bɔ à fàso' la, kà à sɔɔ kùn te à la.

Báabu 10 nan

A ká kán mɔɔ' bē ye, bē fána ká kán ò lá, ni bēn kera i kán, i ya kiti tige námara te mín na, bē jà'na, tìribinali la, mín be à yere sàgo' la, ká kán mín na fána, tìribináli' mín bena jó dí à mà kà à ya háke lɔ à ye, wálima kà jàlaki' bēn à kán cēn' yere la, ni à jó te à la.

Báabu 11 nan

1. Ní mɔnaliko lára mɔɔ ó mɔɔ kùn, à te se kà mɔna ábada, fó ni kíti kà à yira tìribináli' la, kà à sɔɔ áwoka kà à láfàsa, kó àle nɔ' lò làkíka' la.

2. Mɔɔ sí te se kà mɔna kó la, kó' mín ketuma' kà à sɔɔ kójugu te i ya jàmana' kɔɔ, wálima dúnya' sàriya' la. Mɔɔ' be kó' ke tuma' mín na fána, à ni nāngíli' mín ká kán, ò wágati' la, fóyi te se kà fàra ò kán kɔ' fē.

Báabu 12 nan

A te ben mɔɔ sí ye i sēn' dòn mɔɔ gberē ya jánamaya' kónaw la, à ya sókɔɔ kónaw la, àni kà à ya bàtakiw kɔɔna gundow la, kà à sɔɔ jɔnjɔn te à lá ; wálima kà mɔɔ' lèebu, kà à tɔɔ' cēn. Sàriya' ká kán kà lɔ bē kɔ kɔɔ kà i látānga kà bɔ ò kó sūguya' mà.

Báabu 13 nan

1. Kà tágama jàmana' kɔɔ, yɔɔ ó yɔɔ ká dí i ye, jàmana' yɔɔ' mín ká dí i ye, kà sìgi yèn fána, o benna bɛɛ ye.
2. Kà bɔ i fàso' la à ká dí cógo' mín, kà sègi à ká dí i ye cógo' mín, ò benna bɛɛ ye.

Báabu 14 nan

1. jánimabori' jà, mín ye kà siran i ní' jà kà i yere jini, à be ben bɛɛ ye ye dògotu jini, kà jàmana gberɛ jini, kà i kàlifa' sìgi yèn, wà jàmana sí te se kà bàn i la kà i gben.
2. Kà kójugu' ke sàriya' ká kán kà i nɔ' mìn na, wálima mín dúnya' sàriyaba' sɔsɔ, kó i be bòli kà tága i kàlifa jàmana gberɛ la, ò kó tɛ.

Báabu 15 nan

1. Mɔɔ' kera cógo ó cógo, à ká kán ni jàmana' dɔ jàmanadénnya ye.
2. Mɔɔ si ya jàmanadénnya' te se kà bɔsi i la kà à sɔɔ kùn jɔɔjɔn te à wà mɔɔ si te se kà mɔɔ si bàli kà bɔ jàmana' dɔ jàmanadénnya' la kà dòn dɔgberɛ tá la.

Báabu 16 nan

1. Cɛ' ni mùso' fɛn ó fɛn séra bálikuya' mà, à be ben i ye fúru ke, kà ke ; lónanya ní dùgulénnya te ò la, díinako te ò la. Cɛ ni mùso bɛɛ ká kán sàriya' la, fúru' sìrili' la, celasígi' kɔɔ, àni fúrusa' tá fànfɛla' la.
2. Fúru' te sé kà sìri ní à má ke ni fúrɔɔɔn' fila ya jen' ye.
3. Dénbaya dénbayaw kenin jɔɔɔn kán, ò le ye sìgida' ni màrada' jù' ye, wà à ká kán sìgida' ni fànga' ye ù lákanda.

Báabu 17 nan

1. Mɔɔ kɛlen, wálima jekúlu', bɛɛ ká kán ni táya' ye, bɛɛ tá ye i tá ye.
2. Mɔɔ dɔ mán kán kà bèn dɔ kán kà à tá bɔsi à la fàniya' kán.

Báabu 18 nan

Míiriya' mín ká dí i ye, i hákili' kà fɛn' mín mìn, díina' mín ká dí i ye, benna bɛɛ ye ; ò kɔɔ' ye kó ni i be à fɛ kà bɔ díina' dɔ la kà dòn dɔgbɛ la, ò be i mà ; kà díina' fàlen, ò be i mà ; àyiwa bɛɛ be se kà i ya séli' ni ya díina' ke i kélén, wálima jàma' la, sùtara la wálima kene' kán, à kera kàlanni' tá síra' ye, wálima bàto' tá síra', wálima séli.

Báabu 19 nan

Hákilila' mín ká dí mɔɔ' mín ye, ò benna i ye, à foli' kene' kán, ò dàgara ye. O kɔɔ' ye kó mɔɔ si te se kà mɔɔ tɔɔɔ à hákilila' kánma, mɔɔ se kà mɔɔ' bàli kà kùnnafoɔniw gánsi yɔɔ' mín ká dí i ye, jàmana' mín ká dí i ye.

Báabu 20 nan

1. Kà jɔɔɔn lájen jɔɔɔnye bolo mà, wálima kà tɔn' sìgi, ò dàgara mɔɔ' bɛɛ ye.
2. A te se kà wájibiya mɔɔ si kán, kó i ye ke tɔn dɔ tɔnden ye kà à sɔɔ à mán dí i ye.

Báabu 21 nan

1. A be ben bɛɛ ye i sèn' dòn i fàso' kójaw jánaboli' la, à kera yerebakun' ye wálima i kà i wàsa' dòn mɔɔ gberɛ la, i yere kà mɔɔ' mín sùgandi i yere mà.

2. Kà lɔyɔɔ' sɔɔ i fàso' fòrobabáaraw la, ò be ben mɔɔ bɛ ye, wà bɛ ká kán à la.

3. Jàma' nàniya' le ye màrabólo' ya fànga' jù' ye ; jàma' be ò ɲ lánkenemaya kàlafili' sèn' fɛ, ní' ò ye wóte' ye, námara te mín na. O kàlafili' ká kán kà ke tuma ni tuma, bɛ ye wóte cógo kélen na, gùndo la wálima cógo la, bɛ be i yere le nàniya' yira.

Báabu 22 nan

Sigidénýa' húkumu' kɔɔ, bɛ ká kán ni i fàso' màrabólo' ni dúnya' tɔ demɛ' ye, i ya dúnyalatigɛ' gbeleyaw la ; bɛ ká kán ni nàfasɔɔ hákeya' ye, àni mɔɔya' hákeya', àni lonko' ni séko' hákeya' mín be í lànbe' kɔɔta, kà í ya hádamadenya' sàbati.

Báabu 23 nan

1. Bɛ ká kán ni báara' ye, báara' mín kà dí à ye, bèn te ke à kán báara' mín na ; bɛ ká kán kà látànga báarasɔɔbaliya' fána mà

2. Mɔɔ' ni mɔɔ' mín ya báara' ye kélen ye, òlugu ká kán ni sàra kélen ye, wólomali te mín na.

3. Báarakɛla' bɛ ká kán ni sàra ye, mín be ben à ya báara' kíima' mà, mín be à màko' ɲà, mín be à tó à ni à ya dénbaya' be bálo ù hákɛ' la, bònýa' kɔɔ ; kà sínɲasigi' fána jàte' mìnà ò la n'à be ben.

4. A be ben bɛ ye sendika sigi, wálima kà dòn sendika' la, yálasa kà i yere látànga.

Báabu 24 nan

Bɛ ká kán ni làganfiya' ni dàamu' ye : ò be à yira ko dàn ká kán kà ye báara' kùntaga' la, báarakɛla ká kán kà baara' bila tuma ni tuma.

Báabu 25 nan

1. Bɛ ká kán ni ɲanamaya' dàamu' ye, mín be à tó à ni à ya bálo', ù fɛɛɔɔ, ù siyɔɔ', ù fúrakɛli', àni ɲanamaya' làganfiyalan' be mɔɔya cógo' mín ; báarakɛla' ká kán ni màrabólo' ya demɛ' ye ní ya báara' cenna, ní jànkáro' kà lásigi, ní lùjura kà à sɔɔ, ní à ke firiyatɔ ye, ni kɔɔ' nàna kà à dese, wálima gbeleya' fɛn ó fɛn kà à sɔɔ, mín be à ke deseɓagatɔ ye kà à sɔɔ à yere nɔ te.

2. Mùsow ya kɔɔmaya' ni dénw ya dénmisenya' ká kán ní demɛ màgben kerɛnkerennin ye. A kɛra fúrukɔɔnden ye, wálima à kɛra fúrukɔɔfeden ye, dén' bɛ ká kán ni tàngali' ye.

Báabu 26 nan

1. Bɛ ká kán ni kàlan' ye. Sàra mán kán kà ɔ ò kàlan' nà, i n'àfɔ kàlan' dùgumála' fó kà tága sé sépe' mà, wálà bèpes' la. Kà tága sé mà, ò ye wájibi ye. Tekinikikàlan' ni báarakalan' ká kán kà ke fɛ lɔɔkɔnin ye ; sánfɛkalan' ká kán kà mɔɔya bɛ mà, bɛ ká kán kà kánya à la.

2. Kàlan' làɲini' ká kán kà ke kà mɔɔ' ya hádamadenya' fá, àni mɔɔya' hákew ni à hɔɔnya' lásàbati. A ká kán kà ɲɔɔnfaamuya ɲɔɔnbonya' sàbati mɔɔw ni ɲɔɔn ɛɛ, kà tériya' sàbati jàmanaw síyaw ni díinaw ni ɲɔɔn ɛɛ, àni kà dúnya' tɔnba' demɛ ɲásuma' la dúnya' kɔɔ.

3. Dén' ládamu cógo ni à ya kàlan' sífaya' sùgandili' ye fàɛ ni bámuso' tá lè ye fɔɔ.

Báabu 27 nan

1. A be ben bɛ ye i sèn' dòn, à ká dí i ye cógo' mín na, i ya jàmalájekow ni ɲanagbew la, kà dàamu' sɔɔ sékow la, àni kà i nìyɔɔ' ke lonkow yíriwali' la, kà ù nàfa' sɔɔ.

2. Fɛn ó fɛn bɔra lɔnkow ni sɛkɔw ni mǎsalaw kɔɔ, ní à bɛna kɛ báasi mɔgɔw mà, à kɛra ù bólofen cɛnni ye wǎla kùnmasúuli, bɛ ká kán ni látangali ye òlúgu mà.

Báabu 28 nan

Dàntigelikan' nɔɔ hákeyaw ni hɔɔnya' sàbatíli' sigida' la, jámana' kɔɔ, àni dúnya' mùmɛ kɔɔ, bɛ ká kán ní ò ye.

Báabu 29 nan

1. Sigida' ya hákɛ' ye mɔgɔ kɛlen kɛlen bɛ kùnko ye, k'à lá à kán ní sigida' tɛ, i ya mɔgɔya' te dáfa.
2. Dàn sí te mɔgɔ' ya hákeyaw' ni à ya yɛremabíla' la, fɔ à dɔ bɛ ká i kɔɔsi à kana mɔgɔ gbɛrɛ tɔɔ, à ye i jànto mɔgɔ gbɛrɛ ya hákeyaw la, àni jógonumanya' ni jàli' ni jáma' làganfíya' kánma, bɛkanya' kɔɔ.
3. O hákeyaw ni n-tá-ye-n-yɛrɛ-ye' te ben cógo sí la, ní ù be Dúnya' tɔnba' ya sàriyaw sɔsɔ.

Báabu 30 nan

Yɔɔ sí te dàntigelikan' nɔn kɔɔ, ní fànga, wálima jámakúlu, wálima mɔ gbansan be sé ká múriya gbɛrɛ bɔ ò kɔɔ ká nà ni ków ye wálima wáleyaw ye, minw bɛna ni dàntigelikan' nɔn hákew ni à hɔɔnya' bènni' ye.
